

Videti je, da smo priča izginevanju pesmi

Ana Pepelnik: Pod vtisom, Angel Arh: Poezija, Matjaž Zorec: Troheji

MUANIS SINANOVIĆ

V književnosti je postal imperativ biti iskren; priznati svojo povprečnost, svoje napake, razgaliti naracijo svojega življenja kot bedno, to življenje pa kot življenje dvomov, slabih odločitev in pogumnega rinjenja skozi njegovo banalnost. Prav ta osebnopovednost pa prispeva k novemu vzponu avtorja, tistega, za katerega smo mislili, da je izginil z obličja Zemlje. No, morda je marsikje res izginil, v naši provinci pa je močnejši, kot je kdajkoli bil. Književnost se obravnava kot terapevtsko sredstvo. Skupina piščoh, ki drug drugemu skozi njo prizna svojo povprečnost, se medsebojno utrjuje v tej povprečnosti. Podobno kot v terapevtski skupnosti; ko si vsi priznajo svoje osebne težave, naše osebne težave postanejo ves naš smisel. Skozi književnost postanejo ves smisel sploh. Napišemo literarni izdelek, v katerem se izkaže naša ranljivost. V krogu istih potrdimo svojo veljavo. Na podlagi te veljave se utrdimo kot prejemniki javnih sredstev. Ker pa smo tako ranljivi, je nespodobno usmeriti kritiko proti nam. Literarno polje torej postane mesto, na katerem se lahko tako simbolno kot ekonomsko brezmejno reproduciramo v svoji povprečnosti kot povprečni. Refleksivnost implodira.

Izpovedovanje je bistveno prozni žanr. Poezija je nanj imuna. Zato, ker pesniški jezik izstopa iz narativne koherence, ki jo izpoved zahteva, in vzpostavlja sebi lastno koherenco. V pesniškem jeziku se avtor raztaplja, skupaj s svojimi afekti, prav tako pa tudi komunikacijske poti za posredovanje osebne izkušnje. Pesniški jezik ne komunicira, temveč kaže na patološka mesta komunikacije. Pa vendar ... Poezijo v zadnjih letih polnimo z izpovedovanjem. Polnimo jo tako, da iz nje izrivamo njo samo, namreč pesniški jezik, ki je zanjo bistven. Pesniške knjige, ki jih beremo, so polne avtorja – in v verze nalomljene proze. Odpravljene so osnovne formalne značilnosti poezije.

Prav zato sem v svoj izbor uvrstil pesniške knjige, ki so času in prostoru bolj ali manj neprimerne. Ki že s svojo formo izstopajo iz opisane prakse in opozarjajo na poezijo. Zdi se, kot bi začenjale od začetka. Zato na prvi pogled vsaka na svoj način delujejo nekoliko anahronistično. Ravno na točkah, na katerih tako delujejo, pa so izjemno sodobne.

Maske avtorskega obraza

Ana Pepelnik je pesmi Pod vtisom sestavila iz motivov drugih pesnikov, domačih in tujih. Tu so O'Hara, Ashbery, Podsiadlo, Škrjanec, Ristović, Čučnik, Šalamun in številni drugi. Verzni drobci se sestavljajo v poezijo, ki je izrekana v prvi osebi ednine ženskega spola. Pri tem pa bi zelo težko rekli, da gre za izrekanje empirične avtorice ali da iz konglomerata drugih avtoric in avtorjev nastaja nova avtorica. Med branjem imamo podoben občutek kot pri branju Elliotovih Kvartetov ali puste dežele; zaznavamo glas, ki verze izreka, ne zaznavamo pa njegovega obraza. Vendar prav ta glas odpira prosto pot domišljiji, ki si sama, za to skrivnostno tančico, sestavlja svoj obraz. Ta obraz pa torej ni avtorski obraz, temveč je sama maska avtorskega obraza. Ali bolje rečeno; je serija mask, ki jih je toliko, kot je bralcev. Obstaja zveza med maskiranjem in ponavljanjem. Vsaka ponovitev lahko prinese novo masko, kot je ugotavljal Deleuze. Jajce ni podobno jajcu, tako kot maska ni podobna maski. Ponovitev se zgodi z razliko.

Kaj se ponavlja v Pod vtisom? Sam ta glas, ki izreka, okoli katerega se vrtijo deli dneva, leta, dogodki, refleksije. Zdi se, kot da je omenjeni

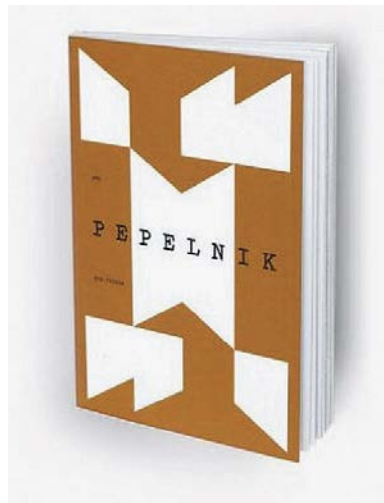
glas nekakšna statična in mogočna os. Ki živi družinsko življenje, hodi na počitnice, sedi v blokovskem stanovanju, preživlja čas z družino in vrsti opazke o življenju. Včasih s filozofske daljnosežnostjo, včasih z banalno mimogrednostjo. Medtem ko minevajo čas in občutki, se v vsej svoji mnogoterosti utrjuje. V sebi množi, plodi, križa, podvaja, spravlja v protislovja. Za tančico se skriva nekaj, kar nanjo meče kalejdoskopske podobe.

Kaj pa je ta sama tančica? Pesniški jezik. Jedro pesniškega jezika je vedno nekaj naključnega; zvočna ali leksikalna asociacija, končnice besed, ki se rimajo, ritem, ki izbira pomen. Poleg ostalega v primeru naše zbirke naključnost kombinacij verzov drugih avtorjev. Naključnost, ki ima svojo pesniško koherenco, ki se izkazuje v ponavljanju, ki smo ga opisali. Podobno kot sama jezikovna inovacija tvori nove glasove pri Eliotu, neka druga formalna inovacija tvori svoj glas pri Pepelnikovi. Če se na prvi pogled zdi, da gre za anahronistično postmoderno igranje, natančnejši pogled pokaže, da gre za nekaj precej bolj zavezujočega, kar ima opraviti s samim značajem poezije nasploh.

Ko se poezija v izpovedni prozi umakne, se navadno v neki degradirani obliki umakne na njene margine. Zadnja leta smo denimo polni dvoumnih naslovov pesniških zbirk. Posamezne vsakodnevne sintagme naj bi v svojem drugem pomenu razpirale skrivnostni svet nekih drugih resnic. Na prvi pogled gre za nedolžno igranje. Delovalo naj bi duhovito. Poigramo se s površino našega vsakdana, še vedno verjamemo, da ni velikih zgodb. Pa res to verjamemo? Kar dela te naslove komično ponesrečene, je prav cinizem do vsakdana in vera v nekaj globljega, kar naj bi prekrival. Ta globinski svet nam ves čas uhaja. S preprosto besedno igro, elementom poetičnega jezika, želimo nakazati neko skrivnostnejšo razsežnost v verze nalomljene proze, ki sledi med platnicami. Zaradi tega uhajanja, nemogućnosti najti to razsežnost, dobijo naslovi resnost performiranja. Silijo se prepričevati v nekaj več, s tem pa se kopičijo, postajajo predvidljivi in komični učinek, ki si ga prizadevajo doseči (da bi ublažili ravno to resnost iskanja globine), se zaobrne proti njim - komični so ravno zato, ker v sferi humorja tragično propadejo in postanejo lastna parodija. Gre za strukturni problem.

Umetniški statement, vreden svoje pozornosti

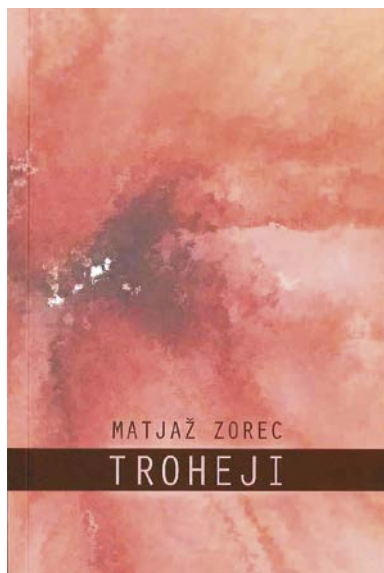
Dobro ga prepozna Angel Arh. Svojo pesniško zbirko je imenoval, preprosto, Poezija. V opisani situaciji je to daleč najbolj posrečeno komičen in daljnosežen možen naslov. Ne potrebuje besedne zveze; s nobesedno tavtološko oznako prikaže vso absurdnost naporov dati svoji zbirki duhovit, globok dvoumen naslov na način, kakršnega smo opisali. Pozablja, da so to bazično značilnost pesniškega jezika že davno začeli eksploatirati v marketing. Naslovnica je preprosto enobarvna. Če poskušajo – zopet komično spodletelo – pesniške zbirke vedno bolj biti komercialni produkt, je odločitev za enostavno, a vseeno okusno naslovnico drugi prijem, s katerim Arh subvertira. Sebe ukinja kot avtorja s svojim psevdonimom. Svoje anonimnosti ne mistificira z znanim imenom, ki bi mu pripisal spremno besedo – še več, napiše si jo sam in je kot komercialni paratek ne postavi na konec, temveč na sredo zbirke. V njej nam sporoča, da lahko zbirko, če nam ne bo všeč, vrnemo izdajatelju, ki nam bo vrnil denar. Če se pesniške zbirke na opisane načine vedno bolj trudijo odvrniti bralca od refleksije od njih, se Arh odloči, da bo med pesmi uvrstil proste strani, na katere lahko pišemo opazke o pesmih.

LUD Šerpa, 2015

Založba Miramel, 2015

KUD Samosvoj, 2015

Že peščica teh prijemov na ravni zbirke kot artikla subverzivno in totalno intervenira v domače založniške navade in je kot tak umetniški statement, vreden svoje pozornosti. Da je knjiga ni doživela, pa je največji moment paradije te scene – kaže namreč prav na to, kar s svojimi prijemi želi pokazati, namreč njeno že komično nereflaktivnost.

Pesmi so pisane v stopici in rimi. Imajo anahronistično leksiko in mestoma tudi sintagmo. Vendar imajo tudi moč. Omenjene značilnosti tu pričajo o brezkompromisnosti zagona v svet poezije; rudarijo in plujejo po jeziku, izkopavajo večpomenskost (za razliko od omenjenih naslovov) in spletajo zgostene semantične mreže, ki se razrešujejo v galantnosti izraza. To so pesmi o ontoloških stanjih, ki jih opredeljujejo simboli noči, dneva in poldneva; med seboj se spletajo, popletujejo drug ob drugem, se dotikajo in oddaljujejo; in v tem pesniškem gledališču senc in žarkov zbirka diha, to pomeni, da se jo bere znova in znova. Noč, dan in poldne se spletajo v ciklu – čas zbirke je ciklični. Pesmi nam pričarajo vso ambivalenco cikličnega poteka časa. Stalno vračanje ruralnega dolgčasa, enoličnosti naravne krajine, hribovij, rastlinskega sveta; obenem pa vračanje (psevdo)urbanege dolgčasa, pokvečenega spektakla, ki se zajeda v ruralni dolgčas. Ekvilibrija, ki postane zares dolgočasen šele, ko se ponavlja. Vsa ta enoličnost, ki postane turbobna; obenem pa rešitev iz minevanja v linearnem, iz torture

Muanis Sinanović Foto: LUD LITERATURA

13. Festival Pranger

13. Festival Pranger 2016 predstavlja tri nove kritike, dr. Stanko Repar, Ivana Dobnika in Muanisa Sinanovića, ki bralcem in bralkam Večera prvi predstavlja svojo utemeljitev.

Prangerjeve razprave bodo letos na sporedu v spodnjem zaporedju. Kritiške razprave vodi Maja Sučur, prevajalsko dr. Nada Grošelj, konceptualno pa Goran Potočnik Černe. Celoten program na www.pranger.si.

***

Konceptualna razprava: Poezija & Šport – torek, 28. 6., ob 20. uri, Trubarjeva hiša literature Ljubljana, gostje: dr. Lev Kreft, Karlo Hmeljak, Matjaž Pikalo, Urban Vovk. Sledi razglasitev dobitnika/dobitnice Stritarjeve nagrade DSP.

***

1. kritiška razprava – četrtek, 30. 6., ob 16. uri, Knjižnica Rogaška Slatina. Jurij Hudolin: Prištinski dnevnik (KUD Apokalipsa Ljubljana) - izbral Ivan Dobnik. Magister Angel Arh: Poezija (Založba Miramel, Magdalena Jenko, s.p., Smlednik) - izbral Muanis Sinanović. Neva Lučka Zver: Razsežnosti (Didakta Radovljica) - izbrala dr. Stanka Repar.

2. kritiška razprava – petek, 1. 7., ob 10. uri, Rogaška Slatina, Anina galerija. Andrej Medved: Deviški vrelec (Hyperion Koper) - izbral Ivan Dobnik. Matjaž Zorec: Troheji (KUD Samosvoj Ljubljana) - izbral Muanis Sinanović. Simona Kopinšek: Lom glasu (Litera Maribor) - izbrala dr. Stanka Repar.

3. kritiška razprava – sobota, 2. 7., ob 10. uri, Rogaška Slatina, Anina galerija. Ana Pepelnik: Pod vtisom (LUD Šerpa Ljubljana) - izbral Muanis Sinanović. Novica Novaković: XXI (LUD Šerpa Ljubljana) - izbral Ivan Dobnik. Meta Kušar: Azur (Mohorjeva Celovec) - izbrala dr. Stanka Repar.

Prevajalska razprava – petek, 1. 7., ob 17. uri, Rogaška Slatina, Anina galerija. Komentar prevodov izbranih pesmi pesnic in pesnikov Prangerja v portugalski jezik. Prevajalski tandem v portugalski jezik: Barbara Juršič in Nuno Júdice, eden najpomembnejših portugalskih pesnikov in urednikov. Vodi dr. Nada Grošelj. (kr)

Morda je avtor marsikje res izginil, v naši provinci pa je močnejši, kot je kdajkoli bil

spominjanja, iz mučnosti včeraj, ki se pretaka v močnost jutri. Verjetno prav spoj tega veselja in te turbobnosti omogoči, da se opisano ponavljanje – na svoj način sorodno tistemu v poeziji Ane Pepelnik – prevesi v prežanje na detajle, na "vsak gib", kot zaključni zbirko Arh. In res, bralec mora v bogatih semantičnih poljih prežati na vsako potezo govornice, če želi pesmim slediti.

Kompleksen svet pesniške psihadelije

Troheji Matjaža Zorca ubesedujejo nihilistični svetovni nazor pijače, perverzности in zaničevanja religioznih dogem. Morda je že to dejstvo samo priča o anahronističnosti. Živimo namreč v postreligioznem svetu, kjer je perverznost zapovedana in vsaj deklarativno – realno je drugače – nihilizem pričakovani. V kratki verzni

formi (včasih nepravilnih) trohejev, Zorec v hitrem ritmu nabija pesniški punk. Vendar je prav izčrpanost tematike in eksplozivnost ritma tisti pogoj, ki pesmim odpira inovativnost na ravni govornice. Kombinacije besed po zvočnosti, podobe, pesniška izpeljava vsebinskih poant, nekakšna dekadentna micelijskost posameznih – v tem pomenljivo nenaslovljenih – iz punk izhodišča vodi v kompleksen svet pesniške psihadelije.

Micelijskost, pravimo. S tem mislimo, da imajo pesmi tako koherenten diskurz (ki torej vključuje še zvočno in vizualno plat), da nam dovolijo kot posamezne vstopati v zadnjih kitici, kot knjižni sklop pa na katerikoli strani kot na začetek ali konec. Ne vstopamo namreč v posamezno pesem, temveč v celovit pesniški svet – od tod tudi verjetno podnaslov "sistem pesmi". Drobna knjižica, ki torej s svojo rabo jezika opozori na rabo jezika samo, na lastni kod, s tem pa na kod poezije kot take.

Lahko bi rekli, da je nihilizem Trohejev platforma, ki odpira poti za beg iz same sebe. Končni cilj Trohejev ni zatrditev brezizhodnosti. Bolj je cilj vzeti brezizhodnost kot stanje, ki ga je skozi pesniško intenziviranje, skozi sprehanje domišljije po njem mogoče izčrpavati v njem samem, na njem parazitirati, ga pogoltniti, dokler se ne poredimo v sistem pesmi, v neko totalno pesem. Imamo torej intenziven in zabaven izhod iz brezizhodnosti, ki pa je obenem prav tako izhod v brezizhodnosti.